

Emil Eyyub oğlu Cavadov

DTX-nin Heydər Əliyev adına Akademiyası

emilgts@mail.ru

KRİMİNALİSTİK DİAQNOSTİKANIN ƏSASLARI*Açar sözlər: kriminalistika, diaqnostika, məhkəmə, ekspertiza, identifikasiya***Fundamentals of criminal diagnosis****Summary**

The great interest of criminologists in diagnostic problems is due to the fact that diagnostics plays a special role in the evidentiary process both in criminal and civil cases. Forensic diagnostics has already become a scientific method for determining objective truth in criminal and civil cases, proving the presence or absence of certain facts. In investigative and judicial practice, investigative actions are often carried out in connection with the identification of objects. For example, identification of a person, corpse, or object. Most of them are forensic medical examinations related to identification.

Forensic experts conduct identification and give critical opinions in a criminal case to solve a crime and identify the culprit.

Forensic diagnostics training is of general theoretical importance for forensic medicine. At the same time, it is of great importance for the evidence-based theory of criminal justice. Forensic diagnostics finds its practical application at all stages of the investigation, that is, it is necessary and widely used at all stages of the collection of evidence.

Key words: *Forensics, diagnostics, forensic science, expertise, identification*

Kriminalistik diaqnostika konsepsiyası ilk dəfə V.A.Snetkov tərəfindən 70-ci illərin əvvəllərində tətbiq edilmişdir. “Diaqnostika” termini yunan mənşəlidir, müəyyən etmək, tanımaq mənasını ifadə edir və müəyyən hadisələri xarakterizə edən əlamətlər haqqında təlimdir. Bu sözün geniş mənasında istifadəsi elm və texnikanın bütün sahələrində istifadə olunur. Diaqnostika materiyanın tərkib elementlərindən biri olaraq, yeni hadisələrin, proseslərin eyni zamanda maddələrin, materialların, obyektlərin və.s. spesifik xüsusiyyətlərin müəyyənləşdirilməsinə imkan verir. Fəlsəfi və məntiqi baxımdan “diaqnostika” ifadəsi haqlı olaraq istənilən hər hansı bir elm sahəsində istifadə edilə bilər (5, 45).

Kriminalistik diaqnostikasının mahiyyəti, məhkəmə obyektlərinin mahiyyəti və məhkəmə obyektlərinin xüsusiyyətləri ilə tanınmasını tənzimləyən qanunların doktrinası kimi müəyyən edilə bilər (şəxsin əl yazısı ilə cinsi, odlu silahdan istifadə izlərinə atəş məsafəsi, şəxsin ayaq izlərində böyüməsi, atış xüsusiyyətləri, odlu silahlarda patronlardakı izlər, tək liflərin tərkibinə və xüsusiyyətlərinə görə geyim növü, yaxıllmış tər izlərinə əsaslanan qan qruplarına dair qeydlərin yaşı və.s).

Kriminalistik diaqnostika obyektlərin vəziyyətini tanıyır, hadisələri və prosesləri öyrənir. Beləliklə, ayaq izləri ilə bir insanı yalnız tanımaqla yanaşı, hərəkət istiqamətini, təxmini sürətini, çəki süründürmə faktını və qaranlıqda hərəkətini qiymətləndirmək olar.

Kriminalistik diaqnostika artıq məlum olanlara müəyyən bir bənzər yaratmaq deməkdir. Məhkəmə ekspertizasında bu, öyrənilən vəziyyətlərin müəyyən bir tipik modelə (tipik vəziyyət) oxşarlığının təsbit edilməsidir. Fərq etmək, fərqləndirmək, bu vəziyyəti onun kimi olanlardan ayırmaq deməkdir. Məsələn, tibbdə qurulmuş xəstəliyin tipik forması oxşar simptomları olan digər formalardan ayrıldıqda diferensial diaqnoz konsepsiyası mövcuddur. Nəhayət, (diaqnozun son mərhələsi) müəyyənləşdirmək tipik modelə bənzərlik deməkdir ki, tədqiq olunan şəxsin tədqiq olunan vəziyyətə xas olan bir-birinə xas olduğunu aşkar etmək məqsədi daşıyır.

Bunu nəzərə alaraq, kriminalistik diaqnostikasının ümumi vəzifəsi bir obyektin (fenomenin) xüsusiyyətləri və vəziyyətlərini öyrənmək və izah etməklə obyektiv həqiqətin təsis edilməsi (tərfi, açıqlanması) kimi şərh olunur. Buna görə də kriminalistik diaqnostika, hadisənin (fenomenin, faktın) nəticələrinə görə tərifinə əsaslanan idrak prosesi kimi tərif edilə bilər. Məhkəmədə mürəkkəb bir sübutetmə sistemindəki metodlardan biri olaraq kriminalistik diaqnoz həqiqəti təsbit etmə prinsiplərinə tamamilə uyğundur. Koqnitiv cəhətdən məhkəmə dəlilləri keçmiş hadisələrin zehni olaraq yenidən qurulması kimi qiymətləndirilir və bu müddətdə əks istiqamətdə çıxarılan nəticələr üstünlük təşkil edir: fenomenə mahiyyətinə, təsiretmə səbəbinə, analiz edilən obyektin xüsusiyyətləri və vəziyyətinə əsasən və.s. Bu cür idrak prosesinin metodoloji əsasını əks etmə nəzəriyyəsi təşkil edir.

Sübut obyektini kimi cinayət vəziyyəti aşağıdakı məlumat xüsusiyyətlərinə malikdir:

- Retrospektiv - idrak olunan hadisə artıq baş vermişdir;
- Unikallıq - yəni müəyyən bir vəziyyətin şərtləri və şərtlərinin birləşməsi ilə təyin olunan qeyri adilik;
- Maddi formalarda, yəni hadisənin maddi vəziyyətində və insanların (iştirakçıların, şahidlərin, qurbanların) şüurunda görünmə qabiliyyəti (44, 99-100).

Bir hadisə vəziyyətini müəyyən bir sistem olaraq nəzərə alaraq, qurulacaq iki böyük fakt qrupu şərti olaraq bu şəkildə ayırd edilə bilər:

- Vəziyyətin nisbətən sabit komponentləri ilə əlaqədar olanlar. Bunlar hadisənin iştirakçıları, cinayət əlamətləri, digər əşyalar, cinayət izlərini gizlətmə vasitələri və.s daxildir.
- Vəziyyətin dəyişən komponentləri ilə əlaqəli. Buraya obyektlərin vəziyyəti, yer və zaman şərtləri, subyektlərin, obyektlərin qarşılıqlı təsir mexanizmi daxildir.

Buna uyğun olaraq, bəhs olunan faktlar haqqında məlumatları iki növə bölmək olar: cinayətdə iştirak edən nisbətən sabit maddi obyektlər və baş verən hadisə ilə əlaqəli dəyişkən situasiya şərtləri. Yenidənqurma üçün konkret obyektlərin şəxsiyyəti haqqında məlumat lazımdırsa, identifikasiya problemləri həll olunur (bir obyektin izləri ilə müəyyən edilməsi, hissələri bütöv bir şəkildə qurması, ortaq bir mənbənin yaradılması və s.). Yenidənqurma zamanı tədqiqat mövzusu konkret situasiya amillərinin müəyyənləşdirilməsidirsə (birinci tip obyektlərin qarşılıqlı əlaqə şəraiti, qarşılıqlı təsirinin xarakteri, müşahidə olunan nəticələrin səbəbi), bu zaman diaqnostik problemlərin həlli ön plana gəlir.

Ümumi şəkildə kriminalistik diaqnostikasının vəzifələri aşağıdakı kimi təsnif edilə bilər:

a) cinayət hadisəsinin vəziyyətinin məkan quruluşunun müəyyənləşdirilməsi (cinayətin harada, hansı mühitdə baş verdiyi, nəqliyyat vasitələrinin toqquşma yerinin dəqiq olduğu yer, mövcud izlərdən hansının cinayətə aid edildiyi və s.);

b) hadisənin ayrı-ayrı mərhələlərinin mexanizminin yaradılması (səddi sındırma istiqaməti və xarakteri, nəqliyyat vasitəsinin toqquşma anındakı nisbi mövqeyi, saxta əskinəslərin hazırlanması üsulu və s.);

c) hadisə yerinin maddi quruluşunun müəyyənləşdirilməsi (bu vəziyyətin obyektlərinin xüsusiyyətləri və vəziyyəti nədir, cinayətin mexanizmini, cinayətin alətinin seçilməsini nə dərəcədə müəyyən edə bildiklərini, cinayətkarda və paltarında izlərin qoyulması, cinayətin gizliliyini təmin edilməsi və s.);

d) cinayət hadisəsinin müvəqqəti xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmək (cinayət baş verdikdə, onu törətmək nə qədər çətin bilər, hərəkətlərin hansı ardıcılıqla həyata keçirildiyi, hansı izlər əvvəllər, hansılar daha sonra ortaya çıxdı və s.);

e) istismar obyektlərinin (şəxslərin, alətlərin, nəqliyyat vasitələrinin) xüsusiyyətlərinin, onların sayının, işinin xarakterinin (cinayətin neçə iştirakçısı olduğu; pozuntunu törədən şəxsin peşəkar bacarıqlarının olub-olmaması, hansı avadanlıqlarla təchiz edilməsi) odlu silah və ya partlayıcı qurğuların istehsalından istifadə olunub-olmaması; nəqliyyat vasitəsinin düzgün istifadə olunmadığı təqdirdə yol qəzası (RTA) ilə nasazlığın hansı əlaqədə olması;

f) səbəb əlaqələrinin retrospektiv bir araşdırması (yanğının səbəbi nədir, tətiyi çəkmədən atəşə nə səbəb ola bilər, müəyyən hərəkətlərlə nəticələnən hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsi varmı (qəzanın səbəbi texniki problemlər ola bilər; avtomobilin müayinəsi zamanı yaranan nasazlıq və s.);

g) səbəb-nəticə əlaqələrinin fəaliyyətini proqnozlaşdırmaq (müəyyən bir şəxsin hərəkətləri nəticəsində hansı nəticələr yarana bilər, qəza nəticəsində gizli nəqliyyat vasitəsində hansı zərərlər qala bilər və s.);

h) cinayət hadisəsinin bütün mexanizminin yaradılması. Bu tapşırıq, bütün hadisələrin hərəkətlər sistemi kimi situasiya təhlili olmaqla yuxarıdakı amillərin çoxunun inteqrasiya diaqnozudur. Bunu həll etmək üçün hər cür məlumatları öyrənmək və istifadə etmək lazımdır: fərdi - tədbir iştirakçıları haqqında; material - əks olunan və əks etdirən obyektlər haqqında; əməliyyat otağı - hərəkət mexanizmi və şərtləri haqqında;

i) proses iştirakçısı (təqsirləndirilən şəxs, zərərçəkmiş) tərəfindən bildirilən vəziyyətin iz və digər maddi sübutlarla müəyyən edilə bilən hadisənin mexanizminə uyğunluğunu müəyyənləşdirmək;

j) cinayət hadisəsinin səbəbləri və şərtlərinin elementlərini təşkil edən kriminogen amillərin müəyyənləşdirilməsi (hansı hallar onun törədilməsinə səbəb olmuşdur və ya səbəb ola bilər; oxşar cinayət hansı vəziyyətdə baş verə bilər; kilidin konstruksiyası onun etibarlılığını təmin edirmi, o dublikat bir açarla açıla bilərmi, sənədlərin saxtalaşdırılmasına hansı qüsurlar səbəb olur və s.) (6, 65).

Yuxarıda göstərilən siyahıdan görünür ki, bütün müxtəlifliyi ilə kriminalistik diaqnostik tapşırıqlar üç xüsusiyyət və şərt kateqoriyasının öyrənilməsinə aiddir: daxili (bir obyektin xüsusiyyətləri və vəziyyəti); xarici, ətraf mühit (obyektlərin vaxtı, yeri, işləməsi); proseslərin meydana gəlməsi və inkişafı mexanizmi (obyektlərin bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsi və s.).

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq, qeyd etmək lazımdır ki, kriminalistik diaqnostikasının predmeti, baş verən dəyişiklikləri müəyyənləşdirmək, bu dəyişikliklərin səbəbini və əlaqəsini müəyyənləşdirmək üçün bir obyektin xüsusiyyətlərini və vəziyyətini öyrənmək kimi müəyyən edilə bilər.

Ortaq bir müəyyənləşdirmə və diaqnostikanın - baş vermiş cinayət hadisəsinə şahidlik edən faktların olması - bu halda həll olunan vəzifələrin mahiyyətində bir çox fərq vardır. Birinci halda, bu, obyektin fərdiliyinin qurulması ilə, ikincisi - hadisənin konkret situasiya şərtinin tərfi ilə səciyyələnilir. Hər iki proses bir-biri ilə sıx bağlıdır. Beləliklə, kriminalistik diaqnostikada iz əmələ gəlməsi şərtlərinin tərfi həmişə bir obyektin iz-xəritələşdirilməsi ilə müəyyənləşdirilməsini müşayiət edir. Öz növbəsində, iz əmələ gəlməsi mexanizminin diaqnostik qurulmasında iz əmələ gətirən obyektin xüsusiyyətləri və vəziyyəti həmişə nəzərə alınır. Ancaq hər iki qrupun problemlərinin həlli bütöv bir şəkildə həll olunmayada bilər. Onlar gedişatdan asılı olaraq dəyişdirə, növbələşə, eyni zamanda ayrılıqda da həll edilə bilər. Məsələn, qarət izlərinin ekspert təhlilində tapşırıqların növbələşməsi və onların qarşılıqlı əlaqəsi aşağıdakı kimi görünəcək:

✓ qarət istiqamətini müəyyənləşdirmək (diaqnostik tapşırıq),

✓ istifadə olunan qarət alətlərinin növünü müəyyənləşdirmək (təsnifat və diaqnostik) xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmək,

✓ istifadə olunan qarət alətinin qrup xüsusiyyətlərinin yaradılması (identifikasiya)

✓ izlərin identifikasiyaya uyğunluğu (diaqnostik),

✓ bir alətin izlərlə müəyyənləşdirilməsi (identifikasiya tapşırığı) (1, 5-7).

Əsas məsələ odur ki, bu vəzifələr bir-birindən ayrılmalı, əlaqəli şəkildə tədqiq olunmalıdır.

Kriminalistik diaqnostikada və məhkəmə ekspertizasında müəyyənləşdirmə ilə əlaqəli bir sıra tapşırıqlar mövcuddur ki, bunlar araşdırılan obyektlər arasında aşağıdakı əlaqə formalarında ifadə edilə bilər:

• Genetik əlaqə - səbəb və nəticə arasındakı əlaqədir;

• Funksional əlaqə - bir-birindən asılı proseslər arasındakı əlaqə;

• Dolğun əlaqə - eyni qrupa, cinsə aid obyektlər arasındakı əlaqə;

• Əhəmiyyətli əlaqə - bir şeyin xüsusiyyətləri ilə bütövlükdə onun özü arasındakı əlaqə;

• Transformasiya əlaqəsi - birbaşa qavrayışa uyğun olmayan fenomenlərlə bu fenomenlərin surətləri arasındakı əlaqə (məsələn, barmaq izi və onun nüsxəsi görünür) (2, 12).

Praktikada bu problemlərin həllində elmi inkişaflara ehtiyacı olduğu üçün kriminalistika elmində yeni bir istiqamət – kriminalistik diaqnostika meydana çıxdı. Bu sahənin başlıca iş prinsipi adi tibbdə istifadə olunan və hərfi mənasında “tanıma”, “müəyyən etmə” mənasını verən “diaqnostika” termininə əsaslanır.

Kriminalistik diaqnostika, cinayətin törədilməsi nəticəsində baş vermiş dəyişikliklərin, xüsusiyyətlərin və vəziyyətlərin seçilmiş bir araşdırması əsasında bu dəyişikliklərin səbəbləri və şərtləri barədə məlumat verən, bütövlükdə cinayət hadisəsinin mexanizmini və ya onun ayrı-ayrı hissələrini müəyyən etmək üçün qarşılıqlı əlaqəli obyektlərin xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirən xüsusi bir kriminalistika nəzəriyyəsidir.

Kriminalistik diaqnostikanın aşağıdakı tapşırıq qrupları var (3, 58):

• Bir obyektin xüsusiyyətləri və vəziyyətinin diaqnostik öyrənilməsi:

• Birbaşa tədqiqatı ilə;

• Obyekti göstərməklə.

• Hərəkətlərin, obyektlərin və ya onların nümayəndəliklərinin nəticələrinin öyrənilməsinə əsaslanan cinayət vəziyyətinin diaqnostik öyrənilməsi.

• Hadisələr, hərəkətlər arasında səbəb əlaqəsini qurmaq

Xülasə edərək, qeyd etməliyik ki, kriminalistik diaqnostikanın əsas vəzifələri bunlardır: hadisələrin, vəziyyətlərin müəyyən edilməsi, hər hansı bir hərəkətin həyata keçirilməsinin mümkünlüyü, bir hadisənin mexanizmi, hər hansı bir səbəb əlaqəsinin qurulması.

Kriminalistik diaqnostik tədqiqatın mahiyyəti tədqiq olunan obyektə müəyyən bir normadan kənarlaşmaları, bu dəyişikliklərin səbəbini müəyyənləşdirmək və bu səbəbin cinayət hadisəsi (mexanizmi) ilə əlaqəsini ölçməkdir. Bu məqsədlər üçün əldə edilən nəticələr bəzi analoqlarla müqayisə olunur.

Diaqnostik əlamət-izdə göstərilən obyektin xüsusiyyətlərini, zamanla dəyişmələrini, obyektlərin qarşılıqlı təsir şərtlərini qiymətləndirə biləcəyi bir işarədir.

Diaqnostik obyektlər - baş verən hadisənin şərtlərinin və xüsusiyyətlərinin onlara təsirini əks etdirən işarələrin maddi daşıyıcılarıdır;

Diaqnoz qoyulmuş obyekt – qarşıya qoyulacaq bir şərt (obyekt, vəziyyət).

Kriminalistik diaqnostikanın tədqiqat metodologiyası aşağıdakı mərhələləri əhatə edir (5, 45):

1. Hazırlıq:

a) Tapşırığın aydınlaşdırılması. Vəziyyətlə tanışlıq.

b) Tədqiqat aparmaq imkanının müəyyənləşdirilməsi.

2. Əsas tədqiqat:

a) Analitik mərhələ.

b) Analozlardan istifadə edərək müqayisəli tədqiqat.

c) Alınan məlumatların sintezi.

3. Nəticə mərhələsi:

a) Tədqiqat nəticələrinin qiymətləndirilməsi.

b) Nəticələrin formalaşdırılması.

c) Nəticənin icrası.

Kriminalistik diaqnostik tədqiqatın nəticələrinə əsasən aşağıdakı qənaətə gəlmək mümkündür:

- Kateqorik (müsbət və ya mənfə) - mütəxəssisin qarşısına qoyulan problemin etibarlı formada həlli.
- Ehtimal olunan (müsbət və ya mənfə) - mütəxəssisə ehtimal şəklində qoyulmuş problemin həlli.

• Rəy verməyin mümkünsüzlüyü barədə hökm ekspertin obyektiv səbəblərdən və ya bir araşdırma apara bilməyəcəyi (məsələn, lazımi nümunələrin alınmasının mümkünsüzlüyü səbəbindən) və ya (məsələn, ekspert laboratoriyasında lazımi avadanlıq olmaması səbəbindən) həyata keçirildiyi halda verilir.

Hər hansı bir cinayətin kriminalistik diaqnostikası zamanı əsas tapşırıq tez-tez, ilk növbədə, bu izləri qoyan konkret bir şəxsin, obyektin və ya başqa bir obyektin müəyyənləşdirilməsində ortaya çıxır (məsələn, bir şəxs onun tərk etdiyi barmaqların izləri ilə və.s.). Eyni növ tapşırıqlar, hadisə yerində tapılan şübhəliyədən və digər şəxslərdən götürülən bir obyektin və hissələrinin bir bütövlüyə, habelə istintaqı maraqlandıran müəyyən obyektlərin olub-olmadığını müəyyənləşdirmək lazım olduqda ortaya çıxır. Bu tapşırıqların həlli ümumiyyətlə araşdırılan cinayətlər haqqında həqiqətin aşkarlanmasında mühüm rol oynayır.

Bu problemlərin həllinə yönəlmiş tədqiqat prosesi “kriminalistik identifikasiya” və ya “identifikasiya” adlanırdı. Birinci halda, müəyyənləşdirmə, istintaq zamanı bu izlərin olduğu iddia edilən qaynaq olaraq təyin edilmiş obyektin şəxsiyyətini, cinayət hadisəsinin bu və ya digər vaxtında həqiqətdən müstəntiq üçün maraq izlərini qoyan obyekt ilə müəyyənləşdirmək deməkdir. İkinci halda, bütün hissələrin parça-parça olması və ya müəyyənləşdirilməsi prosesi, üçüncüsü, obyektlərin qrupuna və ya növlərinə təsis edilməsi və ya qrup identifikasiyasının həyata keçirilməsi olacaqdır.

“Kriminalistik diaqnostika” anlayışı bir neçə mənaya malikdir - bu həm tapşırıq, həm də onun həlli üçün bir prosesdir; ümumi məhkəmə nəzəriyyəsinin bir hissəsi və xüsusi bir məhkəmə metodudur. Xüsusi bir metod və onun tətbiqi prosesi olaraq məhkəmə təyini hər baxımdan cinayət prosessual qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olmalıdır. Xüsusilə, yalnız cinayət prosessual qanunlarına uyğun olaraq əldə edilmiş və qeydə alınan obyektlər və faktiki məlumatlar, izlərindəki obyektlərin kimliyi məsələsini həll etmək üçün mənbə materialı kimi istifadə edilə bilər. Bu, onların mənşəyinin obyektivliyi və etibarlılığının təminatıdır. Eyniləşdirmə tədqiqatı zamanı yalnız ümumi prosedur müddəalarına zidd olmayan üsullardan istifadə edilə bilər (6, 65).

Bu tədqiqatın nəticələri prosessual tələblərə uyğun olaraq sənədləşdirilməlidir (ekspert rəyi, istintaq hərəkətinin protokolu).

Kriminalistikaya dair dialektik və formal-məntiqi müddəalar, yalnız ümumi xüsusiyyətlər baxımından deyil, həm də fərdi xüsusiyyətləri baxımından obyektlərin bərabərliyinin məhdudlaşdırılması vəziyyəti barədə nəticə ilə əlaqələndirilir. Müvafiq olaraq, birinci halda söhbət bu cür müxtəlif qruplara aid ola biləcək obyektlərin təsnifat oxşarlığının qurulmasından deyil, qrup identifikasiyasının həyata keçirilməsindən, ikincisində isə, fərdi eyniləşdirmə, fərdi şəxsiyyətin qurulmasından gedir.

Bu kriminalistik diaqnostika doktrinası, öz növbəsində, fərdiyyət mövqeyinə və maddi dünyanın bənzərsizliyinə əsaslanır. Maddi aləmin hər hansı bir obyektini (bir insan da daxil olmaqla) mənşəyi, istehsalı və istismar metodlarından asılı olmayaraq onu fərdi və unikal edən bir sıra xas keyfiyyətlərə və xüsusiyyətlərə malikdir. Buna görə, maddi aləm obyektlərinin fərdiliyinin tanınmasından irəli gələn diaqnostika, hər şeydən əvvəl, bir tərəfdən, obyektin özünə bərabərliyini, digər tərəfdən, onun hər şeydən fərqlərini, yəni bir obyekt və hissələrinin hər birinin yalnız özləri ilə eyni ola bilməsini göstərir. Buna görə bir neçə cism, eyni zamanda bir hissə və bütöv bir hal eyni ola bilməz. Bir çox amillərin, daxili və xarici xüsusiyyətlərinin (inkişaf, işləmə, istismar) təsiri altında bu hal hər zaman tədricən dəyişir. Nəticədə diaqnostika təkcə üst-üstə düşən xüsusiyyətləri və keyfiyyətləri deyil, eyni zamanda mövcudluğunun bütün mərhələlərində hər bir obyekt üçün xarakterik olan fərqləri də əhatə edir. Ancaq bu dəyişikliklər, yığılma prosesi və kəmiyyətdən yeni bir keyfiyyətə keçmə adətən uzun müddət tələb edir. Nəticədə tədqiq edilən obyekt müəyyən müddət dəyişməz (fərdi) qalır (3, 58).

Kriminalistik diaqnostika prosesi məhkəmə biliklərinin ən vacib metodlarından biri kimi müqayisə metodundan (müqayisəli tədqiqat) istifadə edilmədən mümkün deyil. Müqayisəli bir araşdırmada müqayisə

olunan obyektləri birləşdirən ümumi və fərd təsbit edildiyi kimi, onlarda mövcud olan, onları ayıran maddələr də daxil olmaqla fərqlənir.

Beləliklə, kriminalistik diaqnostika aşağıdakı ilkin əsas nəzəri müddəalara əsaslanır:

- a) cisimlərin bütün təzahürlərində fərdiliyi və ya unikalılığı;
- b) fərdiliyin kifayət qədər uzun müddətə nisbi sabitliyi;
- c) maddi cisimlərin digər cisimlərlə təmasda olduqda xarici bənzərsizliyini əks etdirmə xüsusiyyəti;
- d) fərdiliyi hissə-hissə qorumaq bacarığı;
- e) cisimlərin qrup mənsubiyyətinin müxtəlif keyfiyyətlərini qorumaq xassəsi.

Ədəbiyyat

1. Сивлевский В.А. Экспертная криминалистическая диагностика. Владивосток ДВГУ Учебно-методическое пособие по криминалистике. 2017; с.5-7
2. Корухов Ю.Г. Криминалистическая диагностика при расследовании преступлений. -М, 2015, с.12
3. Криминалистика. / Под ред. проф. Филиппова А.Г. - Спарк, 2017 г, с.58
4. «Криминалистика» под ред. Р.С.Белкина, 2016, с.99-100.
5. «Криминалистика» под ред. И.Р.Пантелеева, Н.Н.Селиванова, М., ЮЛ, 2015, с.45
6. Schaler R.C (2018) Crime scene forensics: a scientific method approach. CRC Press, Boca Raton, pp. 65

Rəyçi: prof. Ş.Səmədova

Göndərilib: 12.02.2021

Qəbul edilib: 16.02.2021